

ТРАДИЦИЈЕ

ПОВРАТАК СРПСКОГ СОКОЛСТВА

ВИШЕ ОД ИГРЕ

Дубоки и разгранати корени српског соколства броје векове трајања, али и деценије забрана. Међутим, све се поново вратило на своје место када је у Београду обновљен Савез сокола. Испод његовог имена стоји да је реч о ванстраначком витешком удружењу за телесно, морално и народносно васпитање деце и одраслих без обзира на узраст, пол, расну, политичку и верску припадност. У основи педагошке улоге здраво тело и дух се подразумевају, а учтиво понашање, другарство, солидарност и борба против свих облика порока – утемељена су обавеза.

Нисмо сигурни шта би показала анкета када би житеље престонице питали по коме носи име Тиршова улица. Додуше, многи би знали да намерника упуте у том правцу јер се тамо налази добро позната дечија болница. Али, ко је та личност? У трагању за облицима отпора германизацији и јачању националне свести, познати чешки интелектуалац др Мирослав Тирш и група његових истомислјеника основали су гимнастичко друштво. Било је то у Прагу далеке 1862. године. Само две године касније, на предлог познатог професора Емануела Тонера друштво је добило име “Сокол”, по легендарној птици из српских народних песама.

Друштво је врло брзо прерасло у савез, а он у покрет који је прокламовао ослободилачке националне циљеве и био заснован на идејама француске револуције (слобода, братство и једнакост). Пред крај 19. века у Чешкој је било 200 соколских друштава са више од 25.000 чланова који су се звали “соколи”, а просторије где су вежбали “соколане”.

■ ЧАСТ ПРЕ СВЕГА

Након појаве у Чешкој, идеју соколства прихватају и остали словенски народи. У Краљевину Србију стигла је крајем 19. века, тачније 1891. године променом имена “Београдско друштво за гимнастику и борење” у “Београдско гимнастичко друштво – Соко”. Убрзо се оснивају многа соколска друштва, а њихов систем физичког васпитања улази у обавезни наставни програм Војне академије и важи за све припаднике Војске Краљевине Србије.

Завршетком Првог светског рата, односно стварањем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца долази до уједињења соколских савеза. Већ 1920. године промењено је име у “Југословенски соколски савез”. Први соколски слет одржан је 1922. у Љубљани, а други осам година касније у Београду.

Између два светска рата соколство је на овим просторима представљало снажан и масован покрет на пољу спорта, просвете и културе. Под његовим

окриљем нашле су се све категорије становништва, од најмлађих до најстаријих. Соколство је имало упориште у школама, војсци, селима и градовима. Сетимо се само култне телевизијске серије “Више од игре” чије је емитовање својевремено празнило улице. Сем осталог, на упечатљив начин прича прати развој соколства у малој српској вароши и маестрално описује судбине њених јунака које се крећу од шалвих згода до драматичних догађаја.

Мала шетња кроз историју била би непотпуна без помињања патриотског духа који је био брижљиво негован међу соколима. Осим бројних спортова, винули су се и у небо, па су једриличарство, падобранство и моторно летење постали додатни знаци распознавања. Његови су чланови, баш као у поменутој серији, исписали часне редове ослободилачке борбе. Отпор окупатору су, на овај или онај начин, пружали сви, мали и велики јунаци, познати и непознати хероји рата. Пилот Миха Клавора је храбро кренуо у сусрет немачким ловцима на небу изнад Београда. Погинуо је у неравноправној борби...

Његов колега Сава Пољанец оборио је два “месершмита” пре него су га засули непријатељски рафали. Захваљујући вештини, успео је да се повуче, атерира и настави борбу на тлу. Вежбач Мато Духовац је као пилот НДХ пребегао Совјетима и са њима ушао у ослобођени Београд 1944. године. Мајор Душан Стевановић је одбио да преда официрску сабљу немачком команданту, иако је његова јединица била опколена. Уместо заробљеништва отишао је у легенду. Пилот Евгеније Раданов, такође члан Сокола, за време Априлског рата, био је ађутант у 64. ваздухопловној групи која је требало да се преда без борбе. Он је то одбио. После рата, на предлог својих другова сокола, постављен је за команданта аеродрома Панчево.

■ ПОПУТ ФЕНИКСА

Вредност соколског система свестраног физичког вежбања, организација и методика рада уважаване су и у послератним организацијама за физичку културу. Штавише, њихови чланови вежбали су у некадашњим соколанама. Крута политичка струја која је током неселективног раскида са прошлосту прецртавала имена попут Сокола, није могла да стави у кавез дух вечне птице.

Силаском са сцене социјалистичког система, Соко је попут феникса поново узлетео из свог пепела. Најпре у Чешкој 1990, а потом у Југославији 1992. године.

Данас обновљено соколство у Србији представља изазов и подстрек, признање и повратак традицији. Савез Соко Србије

РЕЗУЛТАТИ ЗА ПОШТОВАЊЕ

Иако соколима победе и трофеји нису основни циљ, успеси увек годе. Радост је ономад виђена и у Бору где је у трци беба од девет до 18 месеци победио један срчани дечкић, можда будући репрезентативац, ко зна? Пузали су, устајали, падали, али напредовали ка циљу. Трка у знаку радости, у славу рађања, неговања младих нараштаја.

Њихови много старији другари осветлали су образ у Прагу. На прошлогодишњем Ускршњем европском кошаркашком турниру окупало се 150 екипа из 22 земље. Златну медаљу освојила је екипа Стари ДИФ-Соко из Београда. Соколи су долетели на почасно постоље и у Пезару, на познатом кошаркашком турниру славно италијанског шампиона Скаволинија.

Низу бисера придружила се и гимнастичка екипа Соколског друштва Војводина из Новог Сада. У оквиру 14. свесоколског слета 2006. године у Прагу, иако најмлађа, мушка екипа освојила је треће место.

Соколи су, сем осталог, учествовали на Београдском марафону, “Дану изазова”, “Јавном часу” у Батајници...

Вежба “Балканика” у извођењу новосадских гимнастичара

Верни традицији: некадашње униформе, опрема и амблем

окупља 22 друштва и 4.500 чланова широм земље. Реч је о ванстраначкој организацији чији се рад темељи на демократским принципима, без обзира на верску, националну, политичку или расну припадност. Зато су данас у том савезу сви узрасти: од малишана предшколског узраста до времешних људи жељних да сачувају виталност и здравље. Поново раде или су обновљени соколски домови у Новом Саду, Прокупљу, Сремској Митровици, Шапцу, Прокупљу, Ћуприји, Крагујевцу... Светли пример је новосадска сала, савремено опремљена, лепо уређена, препуна вежбача... Можда сте запазили да међу поменутиим центрима нема имена престонице. У Београду постоји велелепни соколски дом, али то је, игром судбине и сплетом историјских парадокса, садашња зграда ДИФ-а. Тако су соколи постанари у властитој кући и,

САДРЖАЈ

За сваког по нешто, увек и свуда, само да се дружи, вежба, трчи, такмичи... Осим вежбачког програма, у соколским друштвима негују се и следеће дисциплине: спортска гимнастика, ритмичко-спортска гимнастика, атлетика, пливање, веслање, кајак, планинарство, смучање, клизање, борилачки спортови (изузев бокса и кик-бокса), бициклизам, мотоциклизам, стрелаштво, стреличарство, аутоспорт, једрење, падобранство, боди-билдинг, аеробик, елементарне игре, спортске игре (кошарка, фудбал, рукомет, одбојка, ватерполо, хокеј на трави и леду), плес, остали облици рада (оријентационо кретање, крос, излети, дан спорта, логоровања, зимовања), корективна гимнастика, академије, јавни часови и слетови, међународна, општинска и међуопштинска такмичења...

Члан редакције нашег магазина предложио је Савезу Соко Србија покретање иницијативе да се, у њиховој бројној породици спортова и дисциплина, покрене и рођење што је безрезервно прихваћено.

На Изборној скупштини те организације за члана Надзорног одбора изабрана је управо др Гордана Рајновић.

Спорт и физичка активност једна су димензија рада Сокола, а васпитна и педагошка улога организације налазе се у истој равни. Уचितо понашање, љубав према млађем и поштовање старијег, од лепе речи до племенитог геста напосто се подразумевају. Осећај припадности својој земљи и народу такође. "Покажи се сопственим снагама, али не на штету других", рекао је у смислу завета поменути др Мирослав Тирш. И још једно његово начело основа је идеје соколства: "Само народ телесно здрав и морално јак моћи ће да издржи утакмицу међу народима."

ВЕЛИКО МАЛО МЕСТО

Војвођанско месташце Сефкерин, које се свило на левој обали Тамиша, светли је пример обновљеног соколства у Србији. Познато је по честитим домаћинима и марљивим ратарима који бележе запажене приносе репе, сунцокрета, кукуруза, пшенице... Тома је још 1931. године формирана соколска чета са 79 чланова. Неки су још живи и, хвала Богу, доброг здравља и бистрог ума, попут првог учитеља Милана Радосављевића коме је у соколским пословима помагала супруга Дара, такође учитељица и соколица. За вежбање су користили биоскопску салу, а од гимнастичких справа набили су разбој, вратило и карике. С временом су се прочули њихови фудбалери, а место су прославили вишеструки прваци СФРЈ у кунгфуу. Ето, стара источњачка вештина ухватила је дубоке и плодне корене у питомој војвођанској равници.

Данас је на челу тамошњих сокола Драган Ристић. Млад, радан и амбициозан човек коме је на срцу повратак светле традиције, а на уму спас за младе у вежбању и спорту, што даље од задимљених кафића, кладионица, алкохола и дроге. Не само да бележе вредне резултате, већ их у земљи и свету истичу као пример учитовог понашања. Псовке су, на пример, протеране из њиховог речника.

Да се у Савезу Соко Србије вредно ради и размишља унапред, показују многи њихови планови. Осим сарадње са спортским и образовним институцијама, штампају и "Око соколово" чији је главни и одговорни уредник професор Павле Врачарић. Лепо уређен часопис доноси прегршт информација, анализа, репортажа, есеја, савета, извештаја... Свакако, тешко је побројати све ентузијасте, вредне људе окупљене у Савезу. Један од њих је свакако и Јаша Недељковић, члан просветног одбора, неуморни заговорник идеје да су обавезне пратиље здравог тела чистота духа, мисли, знање, уљудно понашање...

Прича о соколима могла би бескрајно тећи, али нека редове потоњих тестова опишу нови узлети племените птице под чијим крилима су се најзад и верујемо заувек окупили. ■

Бранко КОПУНОВИЋ

да парадокс буде већи, данас плаћају тај статус. На то указује др Гордана Рајновић, старешина Соко Србије, угледна професорка и дугогодишњи спортски педагог. Госпођа Рајновић каже да су на потезу Министарство за просвету и спорт, Олимпијски комитет, Скупштина главног града... Свима су се обраћали и добијали безрезервну подршку, али још нема конкретне и преко потребне помоћи. А Соколи су радни и скромни, не траже много, само мало разумевања и пажње. Иза њих стоје задивљујући резултати и међународни углед.

Соко Србије је учествовао на 13. и 14. свесоколском слету у Прагу где су наши вежбачи освојили неподељене симпатије не само домаћина већ и многобројних гостију из Европе и света. У оквиру слета 2006. године одржан је састанак Светског соколског савеза.